

ΠΕΡΙΓΡΑΜΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

(1) ΓΕΝΙΚΑ

ΣΧΟΛΗ	Ανθρωπιστικών επιστημών		
ΤΜΗΜΑ	Ιστορίας		
ΕΠΙΠΕΔΟ ΣΠΟΥΔΩΝ	Μεταπτυχιακό		
ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ		ΕΞΑΜΗΝΟ:	ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: ΑΡΧΑΙΟΣ ΚΟΣΜΟΣ ΔΙΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ
	Μελέτες Ιστορικού Τοπίου και Τοπογραφία		
ΑΥΤΟΤΕΛΕΙΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ <i>σε περίπτωση που οι πιστωτικές μονάδες απονέμονται σε διακριτά μέρη του μαθήματος π.χ. Διαλέξεις, Εργαστηριακές Ασκήσεις κ.λπ. Αν οι πιστωτικές μονάδες απονέμονται ενιαία για το σύνολο του μαθήματος αναγράψτε τις εβδομαδιαίες ώρες διδασκαλίας και το σύνολο των πιστωτικών μονάδων</i>	ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	
Διαλέξεις και ασκήσεις	2	15	
<i>Προσθέστε σειρές αν χρειαστεί. Η οργάνωση διδασκαλίας και οι διδακτικές μέθοδοι που χρησιμοποιούνται περιγράφονται αναλυτικά στο (δ).</i>			
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ <i>γενικού υποβάθρου, ειδικού υποβάθρου, ειδίκευσης γενικών γνώσεων, ανάπτυξης δεξιοτήτων</i>	Μεταπτυχιακό σεμινάριο – Ειδίκευση γενικών γνώσεων		
ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ:	ΟΧΙ		
ΓΛΩΣΣΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ και ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ:	Ελληνικά		
ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΠΡΟΣΦΕΡΕΤΑΙ ΣΕ ΦΟΙΤΗΤΕΣ ERASMUS	Ναι		
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ (URL)	https://history.ionio.gr/postgraduate/documentation/studies/ancient-history/		

(2) ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

<p>Μαθησιακά Αποτελέσματα</p> <p><i>Περιγράφονται τα μαθησιακά αποτελέσματα του μαθήματος οι συγκεκριμένες γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητες καταλλήλου επιπέδου που θα αποκτήσουν οι φοιτητές μετά την επιτυχή ολοκλήρωση του μαθήματος.</i></p> <p><i>Συμβουλευτείτε το Παράρτημα Α</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Περιγραφή του Επιπέδου των Μαθησιακών Αποτελεσμάτων για κάθε ένα κύκλο σπουδών σύμφωνα με το Πλαίσιο Προσόντων του Ευρωπαϊκού Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης • Περιγραφικοί Δείκτες Επιπέδων 6, 7 & 8 του Ευρωπαϊκού Πλαισίου Προσόντων Διά Βίου Μάθησης και το Παράρτημα Β • Περιληπτικός Οδηγός συγγραφής Μαθησιακών Αποτελεσμάτων
--

Με την επιτυχή ολοκλήρωση του σεμιναρίου οι φοιτητές, -τριες θα:

- Έχουν μελετήσει μέσα από μία διεπιστημονική οπτική και εμβαθύνει στις διαφορετικές κατηγορίες πηγών για τη μελέτη του αρχαίου κόσμου
- Έχουν αποκτήσει μία εποπτεία των πηγών που έχει ο ιστορικός στη διάθεσή του (γραπτά τεκμήρια, αρχαιολογικά κατάλοιπα, επιγραφικές μαρτυρίες, εθνοαρχαιολογική έρευνα)
- Αντιμετωπίζουν κριτικά τις πηγές
- Έχουν εξοικειωθεί με τις μεθόδους μελέτης και ανάλυσής τους
- Έχουν ασκηθεί στην σύνθεση επιστημονικού δοκιμίου
- Έχουν γνωρίσει και ασκηθεί στις σύγχρονες βάσεις δεδομένων

Γενικές Ικανότητες

Λαμβάνοντας υπόψη τις γενικές ικανότητες που πρέπει να έχει αποκτήσει ο πτυχιούχος (όπως αυτές αναγράφονται στο Παράρτημα Διπλώματος και παρατίθενται ακολούθως) σε ποια / ποιες από αυτές αποσκοπεί το μάθημα;.

Αναζήτηση, ανάλυση και σύνθεση δεδομένων και πληροφοριών, με τη χρήση και των απαραίτητων τεχνολογιών

Προσαρμογή σε νέες καταστάσεις

Λήψη αποφάσεων

Αυτόνομη εργασία

Ομαδική εργασία

Εργασία σε διεθνές περιβάλλον

Εργασία σε διεπιστημονικό περιβάλλον

Παράγωγή νέων ερευνητικών ιδεών

Σχεδιασμός και διαχείριση έργων

Σεβασμός στη διαφορετικότητα και στην πολυπολιτισμικότητα

Σεβασμός στο φυσικό περιβάλλον

Επίδειξη κοινωνικής, επαγγελματικής και ηθικής υπευθυνότητας και εναισθησίας σε θέματα φύλου

Άσκηση κριτικής και αυτοκριτικής

Προαγωγή της ελεύθερης, δημιουργικής και επαγωγικής σκέψης

.....

Άλλες...

.....

Αναζήτηση, ανάλυση και σύνθεση δεδομένων και πληροφοριών, Προαγωγή της ελεύθερης και δημιουργικής και επαγωγικής σκέψης, ανάπτυξη της συνδυαστικής και αναλυτικής ικανότητας, άσκηση κριτικής και αυτοκριτικής, αυτόνομη και ομαδική εργασία, εργασία σε διεπιστημονικό περιβάλλον, παραγωγή νέων ερευνητικών ιδεών

(3) ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Στη σειρά συναντήσεων του μαθήματος διερευνώνται παραδείγματα τρόπων με τους οποίους έννοιες του χώρου, που αναδύονται μέσα από την αρχαιολογική-ανθρωπολογική μεθοδολογία, μπορούν να λειτουργήσουν ως εργαλεία σύνθεσης στην ιστορική έρευνα.

Τα μαθήματα δομούνται με αναφορά στις βασικές έννοιες που σχετίζονται με τη μελέτη του ιστορικού τοπίου, οι οποίες εξετάζονται θεωρητικά και μέσα από συγκεκριμένα παραδείγματα πρωτογενούς έρευνας. Έτσι αναδεικνύονται σε στοιχεία μεθόδου.

Στη συνέχεια περιγράφονται οι θεματικές ενότητες του μαθήματος. Σημειώνεται ότι οι ενότητες των παραδειγμάτων πρωτογενούς έρευνας συνεξετάζεται διασταυρούμενη με τις έννοιες-εργαλεία μελέτης του ιστορικού τοπίου στις αντίστοιχες επιμέρους συναντήσεις.

1. Εισαγωγή στις Μελέτες του Ιστορικού Τοπίου

Στην πρώτη θεματική ενότητα, γίνεται μια εισαγωγή στις έννοιες του χώρου υπό το πρίσμα κατανόησης της δυναμικής της ιστορίας.

1α. Συζητείται πώς ο χώρος στις διάφορες εκφάνσεις του μπορεί να προσδώσει συνοχή στην ιστορική έρευνα: Κάθε τεκμήριο στο πλαίσιο της Ιστορικής Έρευνας συνδέεται με κάποια θέση στον χώρο. Έτσι μπορεί να ταξινομηθεί χωρικά. Να πάρει συντεταγμένες. Κι επειδή τα τεκμήρια συνδέονται με πράξεις και αποτελούν εκφάνσεις βιωμένων σχέσεων ανθρώπων, μεταξύ τους και με τον χώρο, παραμένουν αναπόσπαστα δεμένα με το τόπο των ανθρώπων. Κατά συνέπεια οι χωρικές διαστάσεις μπορούν να αποτελέσουν μία "ραχοκοκκαλιά" για την ιστορική έρευνα (συμπεριλαμβανόμενης και της αρχαιολογικής) πάνω στην οποία προσδένονται, ταξινομούνται και οργανώνονται τα τεκμήρια και τα προκύπτοντα ποιοτικά και ποσοτικά δεδομένα.

1β. Παράλληλα εξετάζονται οι ποιότητες του χώρου, προσεγγίζοντας το εννοιολογικό πλέγμα που συνδέεται με αυτόν. Γίνεται μια πρώτη σημασιολογική προσέγγιση εννοιών και εννοιολογικών σχέσεων. Συζητώνται: Το τρίπτυχο Χώρος - Τόπος – Τοπίο. Ο γεωγραφικός - αναφορικός χώρος. Η Τοπογραφία και οι Νοητοί Χάρτες. Ο δυϊσμός Φυσικό - Ανθρωπογενές Τοπίο.

Στις έννοιες αυτές επανερχόμαστε για μια βαθύτερη συζήτηση, μετά την διαπραγμάτευση παραδειγμάτων στις επόμενες ενότητες.

2. Παραδείγματα πρωτογενούς έρευνας.

Στη σειρά συναντήσεων επεξεργαζόμαστε ένα σύνολο (corpus) παραδειγμάτων πρωτογενούς αρχαιολογικής και εθνοαρχαιολογικής έρευνας, κάθε φορά υπό το πρίσμα διαφορετικής έννοιας του χώρου (σε πολλές διαφορετικές συναντήσεις δηλαδή). Τα παραδείγματα αυτά είναι:

α. Αρχαίο Λαύριο. Μεταλλευτική και μεταλλουργία, τέλος τέταρτης χιλιετίας π.Χ. έως 4ο/6ο αι. μ.Χ. Γεωλογία και τεχνολογία. Μεγάλης κλίμακας έργα διαχείρισης φυσικών πόρων (μεταλλευμάτων και νερού) και η μικροκλίμακα της τεχνολογίας των υλικών. Υδραυλικές κοινότητες ή μεταλλευτικές / μεταλλουργικές; Χθόνιος μόχθος; δούλοι και μεταλλεία, εξειδίκευση και εξέγερση. Άστυ και Χώρα. Οργάνωση στον χώρο δομών παραγωγής και κατοίκησης. Το χωρικό μοντέλο του Αρχαίου Αθηναϊκού Δήμου στο Λαύριο. Δίκτυα χερσαίας και θαλάσσιας επικοινωνίας.

β. Ιερό γυναικείας θεότητας στη νήσο Αγίου Γεωργίου (Σαν Τζώρτζη), β' μισό 8ου έως 4ο αι. π. Χ. Τοπίο τελετουργικών πρακτικών. Συμβολικά Τοπία - Συμβολικές κινήσεις. Οι τόποι των αφιερωμάτων και οι μύθοι (συνεξετάζονται Ηροδότειοι εξηγητικοί μύθοι).

γ. Ταφικά τοπία. Ταφικοί περίβολοι στην Αττική Χώρα της Κλασικής περιόδου και οι απαγορεύσεις του Δημητρίου του Φαληρέως.

δ. Εκτεταμένοι και επάλληλοι (τούμπες) νεολιθικοί οικισμοί στη Θεσσαλία.

ε. Η εθνοαρχαιολογία της Αλιείας. Το παράδειγμα της πεζότρατας. Συγκρότηση συνεργατικών ομάδων στην Νότια Κέρκυρα, εργαλεία και μέσα, εποχιακή μετακίνηση και θαλάσσιες διαδρομές - δίκτυα, τελετουργικές και παραγωγικές πρακτικές

στ. Αρχαίες αγροικίες στην Αθηναϊκή Χώρα: δομή και οργάνωση των μονάδων στο χώρο, χρονικό πλαίσιο, διαχείριση γης και νερού. Η εθνοαρχαιολογία των ορεινών ζωνών στην Λευκάδα, Κέρκυρα, Ήπειρο, Κρήτη και Ικαρία. Τα μικρονήσια (Εσωτερικό αρχιπέλαγος Ιονίου, Σαρωνικός, Ανατολικό Αιγαίο). Γεωργία - κτηνοτροφία: ανταγωνισμός ή συνύπαρξη - η δομική αρχή οργάνωσης του χώρου. Εποχιακές μετακινήσεις, συνεργατικές ομάδες, συστήματα θετικής και αρνητικής ανταποδοτικότητας. Προϊόντα, αποθήκευση, διακίνηση.

ζ. Το ναυάγιο του Ulu Burun (13ος αι. π.Χ.). Πρώτες ύλες και σύστημα ανταλλαγών στη ΝΑ Μεσόγειο της Ύστερης Εποχής του Χαλκού. Αγορά και Δώρο. Ένα ναυάγιο κι ένα δίκτυο. Φυσικές και χημικές αναλυτικές μέθοδοι για την αποκρυπτογράφηση της κίνησης στο χώρο.

Έννοιες - εργαλεία

3. “Συνύφανση” (Entanglement). Το Ενεργό Παλίμψηστο του Τοπίου.

3α. Η έννοια της *συνύφανσης* στην αρχαιολογία σηματοδοτεί την ενσώματη σχέση που αναπτύσσεται μεταξύ υλικών στοιχείων (φυσικών στοιχείων του περιβάλλοντος και τεχνέργων) και ανθρώπων ως βιοκοινωνικών μονάδων. Η σχέση αυτή είναι πάντα ενεργή, συγχρονική και ταυτόχρονα ιστορική. Αποτελεί την συνεκτική ουσία της πρόσληψης της συγκροτημένης ολότητας του τοπίου ως ιστορικού παλίμψηστου.

3β. Η λέξη “παλίμψηστο” προέρχεται από τη σύνθεση των “πάλιν” και “ψηστός” (από το ρήμα “ψάω” που σημαίνει ξύνω). Η κυριολεκτική της αυτή σημασία εμπεριέχεται στην χρήση της ως όρου την παλαιογραφία: ένα χειρόγραφο σε επιφάνεια γραφής (συνήθως δέρματος- περγαμηνής), το οποίο έχει ξυθεί και για να χρησιμοποιηθεί ξανά, έχοντας σβηστεί η αρχική γραφή. Ίχνη από τις προηγούμενες εγγραφές παραμένουν, τα οποία μπορούν να αναγνωστούν με τη χρήση διάφορων μεθόδων απεικόνισης. Στην αρχαιολογία τον όρο “παλίμψηστο” χρησιμοποιούμε ως μεταφορική έννοια για να υποδηλώσουμε τη συνύπαρξη και την ταύτιση όλων των ιχνών προηγούμενων και σύγχρονων ανθρωπογενών δραστηριοτήτων καθώς και φυσικών διεργασιών στη γη (επιφανειακά, υπόγεια, υποβρύχια). Το σύνολο αυτό όχι μόνο γίνεται αντιληπτό, αλλά και επιδρά στην ζωή των ανθρώπων, στις επιλογές τους και στην υλοποίηση τους στο τοπίο. Είναι δηλαδή κοινωνικά ενεργό στο εκάστοτε παρόν.

4. Η Εντροπία του Τοπίου

Η χρήση του όρου στην μελέτη του Ιστορικού τοπίου αποτελεί και εδώ μία μεταφορά από τις φυσικές επιστήμες: Οι συλλογικότητες των ανθρώπων, διά της τεχνολογίας και του μόχθου (ενέργεια) αναδιοργανώνουν (“τακτοποιούν” - βάζουν σε ανθρωπογενή τάξη) τον τόπο που ζουν. Αυτό το κάνουν, χτίζοντας, σκάβοντας, μετακινώντας, μετασχηματίζοντας, ή απλώς σημαίνοντας τα φυσικά στοιχεία του περιβάλλοντος. Τον όρο, σε σχέση με το τοπίο, χρησιμοποίησε ο Bourdieu για να σημάνει την συνεχή παραγωγή *διακρίτοτητας* στο ανθρωπογενές τοπίο ως τρόπο σωματοποίηση της κοινωνικής διαφοροποίησης. Στο πλαίσιο αυτό, οι σχέσεις εξουσίας προκειμένου να εδραιωθούν και να αναπαραχθούν μέσω της *διαφοροποίησης* (distinction), ιδεολογικοποιούν έναν ‘φόβο’ απέναντι στην ομοιογένεια του τοπίου, δηλαδή στην αύξηση της εντροπίας του.

5. “Εργοτοπία” (Taskscapes): Ιστορικά Τοπία Πρακτικών

Όλοι οι τόποι, ως παλίμψηστα, είναι χρονικά συνυφασμένοι στον χώρο μέσα από τις πρακτικές των ανθρώπων και γι’ αυτό μπορούν να γίνουν αντιληπτοί και να περιγραφούν ως taskscapes" (Εργοτοπία). Ο Tim Ingold εισήγαγε αυτόν τον όρο για να σημάνει το "μοτίβο των εγκατεστημένων δράσεων" στο τοπίο. Η “εγκατάσταση”, στο εννοιολογικό πλαίσιο του Ingold, σημαίνει τη *συστηματική* συμμετοχή (συνύφανση) των ανθρώπων στο περιβάλλον τους.

Συνθέσεις

6. Αγρών Τόπος: Ύπαιθρος και Αγροτικό Τοπίο.

Στην ενότητα αυτή εξετάζεται ο συνδυασμός των εννοιών των ενότητων 3, 4, 5 στο πλαίσιο της αρχαιολογίας του αγροτικού τοπίου.

7. Τελετουργικά Τοπία και Μυστικά Τοπία

Στην ενότητα αυτή εξετάζεται ο συνδυασμός των εννοιών των ενότητων 3, 4, 5 στο πλαίσιο της αρχαιολογίας των τελετουργικών (θρησκευτικών, ταφικών, μαγικών) πρακτικών όπως πραγματώνονται στο τοπίο.

8. Επανεξέταση των βασικών χωρικών εννοιών

Στην ενότητα αυτή επανεξετάζονται οι βασικές χωρικές έννοιες που περιγράφηκαν στην πρώτη ενότητα, στο φως της διερεύνησης αρχαιολογικών και εθναρχαιολογικών παραδειγμάτων με εργαλεία τις έννοιες *συνύφανση*, *παλίμψηστο*, *εντροπία*, *εργοτοπία*, στις ενότητες 3,4,5.

9. Αρχαιολογικές έρευνες επιφανείας και διαχρονική μελέτη του τοπίου – Παραδείγματα

Η ενότητα εξετάζει τις μεθόδους, τις τεχνικές και θεωρητικές προσεγγίσεις που σχετίζονται με τη διενέργεια συστηματικών αρχαιολογικών ερευνών επιφανείας στον ελλαδικό και ευρύτερα στο μεσογειακό χώρο. Παρουσιάζονται προγράμματα μελέτηστου τοπίου, τεχνικές και μέθοδοι καταγραφής καθώς και παραδείγματα ερμηνείας των τοπίων του παρελθόντος, μέσα από παραδείγματα διαφόρων περιόδων της προϊστορίας και της ελληνορωμαϊκής αρχαιότητας.

(4) ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ και ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ - ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

ΤΡΟΠΟΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ <i>Πρόσωπο με πρόσωπο, Εξ αποστάσεως εκπαίδευση κ.λπ.</i>	Παραδόσεις πρόσωπο με πρόσωπο / εξ αποστάσεως εκπαίδευση και υποστήριξη
ΧΡΗΣΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ <i>Χρήση Τ.Π.Ε. στη Διδασκαλία, στην Εργαστηριακή Εκπαίδευση, στην Επικοινωνία με τους φοιτητές</i>	Πλατφόρμα σύγχρονης εξ αποστάσεως διδασκαλίας Πλατφόρμα ασύγχρονης διδασκαλίας Χρήση power point, προβολή οπτικο-ακουστικού υλικού.

<p>ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ Περιγράφονται αναλυτικά ο τρόπος και μέθοδοι διδασκαλίας. Διαλέξεις, Σεμινάρια, Εργαστηριακή Άσκηση, Άσκηση Πεδίου, Μελέτη & ανάλυση βιβλιογραφίας, Φροντιστήριο, Πρακτική (Τοποθέτηση), Κλινική Άσκηση, Καλλιτεχνικό Εργαστήριο, Διαδραστική διδασκαλία, Εκπαιδευτικές επισκέψεις, Εκπόνηση μελέτης (project), Συγγραφή εργασίας / εργασιών, Καλλιτεχνική δημιουργία, κ.λπ.</p> <p>Αναγράφονται οι ώρες μελέτης του φοιτητή για κάθε μαθησιακή δραστηριότητα καθώς και οι ώρες μη καθοδηγούμενης μελέτης σύμφωνα με τις αρχές του ECTS</p>	<p>Δραστηριότητα Φόρτος Εργασίας Εξαμήνου</p> <p>Διαλέξεις/παρακολούθηση, προετοιμασία, συμμετοχή 40 Ερευνητικές ασκήσεις 65 Μελέτη βιβλιογραφίας 100 Συγγραφή τελικής εργασίας 120 Συνεργασία με τους διδάσκοντες 50</p> <p>Σύνολο Μαθήματος 375</p>
<p>ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΦΟΙΤΗΤΩΝ Περιγραφή της διαδικασίας αξιολόγησης</p> <p>Γλώσσα Αξιολόγησης, Μέθοδοι αξιολόγησης, Διαμορφωτική ή Συμπερασματική, Δοκιμασία Πολλαπλής Επιλογής, Ερωτήσεις Σύντομης Απάντησης, Ερωτήσεις Ανάπτυξης Δοκιμίων, Επίλυση Προβλημάτων, Γραπτή Εργασία, Έκθεση / Αναφορά, Προφορική Εξέταση, Δημόσια Παρουσίαση, Εργαστηριακή Εργασία, Κλινική Εξέταση Ασθενούς, Καλλιτεχνική Ερμηνεία, Άλλη / Άλλες</p> <p>Αναφέρονται ρητά προσδιορισμένα κριτήρια αξιολόγησης και εάν και πού είναι προσβάσιμα από τους φοιτητές.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Η γλώσσα αξιολόγησης είναι τα ελληνικά • Ατομικές και ομαδικές ασκήσεις • Γραπτή εργασία

(5) ΣΥΝΙΣΤΩΜΕΝΗ-ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ardaillon, É. (1896). L 'exploitation antique des mines du Laurium. *Comptes Rendus Des Séances de l'Académie Des Inscriptions et Belles-Lettres*, 40e Année, 40e(4), 353–354.

Bailey, G. N. (2007). Time perspectives, palimpsests, and the archaeology of time. *Journal of Anthropological Archaeology*, 26(2), 198–223.

Bourdieu, P. (1977). Outline of a Theory of Practice. In *Outline of a Theory of Practice*. Cambridge University Press.

Cordella, A. (1869). *Le Laurium*. Typographie et Lithographie Caye et Cie.

Einstein, A. (2013). Foreword to Max Jammer, Concepts ofSpace: the History ofTheories ofSpace in Physics. In M. Jammer (Ed.), *Concepts of Space: the history of theories of space in physics* (third, pp. xiii–xvii).

Heidegger, M. (1977). The Question Concerning Technology and Other Essays. In W. Lovitt (transl_Intro), *Technology and values: Essential readings*. Garland.

Heidegger, M. (2001). *Building, Dwelling, Thinking*. [1952] Eng. transl. by A. Hofstadter (pp. 141–160).

Hodder, I. (2012). *Entangled: An Archaeology of the Relationships Between Humans and Things*. Wiley-Blackwell.

Hopper, R. J. (1968). The laurion mines: A reconsideration. *The Annual of the British School at Athens*, 63(6), 293–326.

Ingold, T. (1993). The temporality of the landscape. *World Archaeology*, 25(2), 152–174.

Jones, J. E. (1982). The Laurion Silver Mines: A Review of Recent Researches and Results. *Greece & Rome, Second Series*, 29(2), 169–183.

Kapetanios, A. (2023). Ancient Laurion: Stages, Phases and Landscape. In F. Hulek, H. Lohmann, S. Nomicos, & A. Hauptmann (Eds.), *Laurion. Interdisciplinary Approaches to an Ancient Greek Mining Landscape. Including Selected Papers Presented at the International Conference “Ari and the Laurion from Prehistoric to Modern Times”, Bochum, November 1st–3rd 2019* (pp. 119 – 141). Der Anschnitt, Deutsches Bergbaumuseum, Beiheft 50.

- Koselleck, Reinhart. (2002). *The practice of conceptual history: timing history, spacing concepts*. (T. Presner, B. Kerstin, J. Welge, transl.). Stanford University Press.
- Lemonnier, P. (1976). La description des chaînes opératoires: contribution à l'analyse des systèmes techniques. *Techniques & Culture*, 191(1).
- Leroi-Gourhan, A. (1964). *Le geste et la parole I- Technique et langage*. Albin Mich.
- Leroi-Gourhan, A. (1965). *Le geste et la parole II - La mémoire et les rythmes*. Albin Miche.
- Malpas, J. (1999). *Place and Experience: A Philosophical Topography*. Cambridge University Press.
- West, M. (1991). On the Farm in Classical Attica. *The Classical Journal*, 86(3), 209–213.
- Young, J. H. (1956a). Greek Roads in South Attica. *Antiquity*, 30(118), 94–97.
- Young, J. H. (1956b). Studies in South Attica: Country Estates at Sounion. *Hesperia*, 25(2), 122.

Αρχαιολογικές έρευνες επιφανείας και διαχρονική μελέτη του τοπίου

- Alcock, S. (1993) *Graecia Capta. The landscapes of Roman Greece*, Cambridge.
- Alcock, S. E., *Archaeologies of the Greek past: Landscapes, monuments and memories*. Cambridge 2002, CUP.
- Alcock S. E. & J. F. Cherry, *Side-by-side survey: Comparative regional studies in the Mediterranean region*, Oxford 2004, Oxford Books.
- Barker G. – D. Mattingly (eds) (2000) *The Archaeology of the Mediterranean Landscapes*, 4 vol, Oxford.
- Bintliff, J. (2012) *The Complete Archaeology of Greece. From Hunter-Gatherers to the 20th Century A.D.* Wiley-Blackwell.
- Cavanagh, W. *et al.* (2002) *Continuity and Change in a Greek rural landscape: The Laconia Survey*, Athens.
- Cherry J. *et al.* (1991) *Landscape archaeology as long term history*, Los Angeles.
- Doukellis, P.N. – L.G. Mendoni (eds) (2004) *Perception and Evaluation of Cultural Landscapes*. Μελετήματα 38, Athenes.
- Δουκέλλης (επιμ.) (2005) *Το Ελληνικό Τοπίο. Μελέτες Ιστορικής Γεωγραφίας και Πρόσληψης του Τόπου, Εστία, Αθήνα*.
- Halstead, P. - Ch. Frederick (eds) (2000) *Landscape and Land Use in Postglacial Greece*. Sheffield Studies in Aegean Archaeology 3. Sheffield: Sheffield Academic Press.
- Jameson M.H. *et al.* (1994), *A Greek Countryside. The Southern Argolid from Prehistory to the Present Day*, Stanford.
- Wagstaff J. M. (ed) (1987) *Landscape and Culture. Geographical and Archaeological Perspectives*. Oxford 1987, Basil Blackwell.